

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สตรีในภาคเกษตรปัจจุบันถือว่ามียุทธศาสตร์และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะแม่บ้านเกษตรกรซึ่งมีส่วนช่วยในการผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระของหัวหน้าครอบครัว และเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น ประกอบกับกรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ปี 2511 เพื่อรับความรู้ทางด้านเทคนิคเกษตรและทางด้านการประกอบอาชีพการเกษตร ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2525) เสนอว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะสตรีมีประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีระบบ ก็จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมของประเทศ จากแนวคิดนี้ ในปี 2522 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรีเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี ที่ใช้สอดแทรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนมากขึ้น โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพในชุมชน ซึ่งสตรีในฐานะแม่บ้านก็ได้รับการสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมและพัฒนา โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม เช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือกลุ่มผู้หญิง ซึ่งต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนขึ้นเรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน (วิเศษ, 2544)

ปัจจุบันจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปี ซึ่งในปี 2546 มีจำนวน 12,626 กลุ่ม สมาชิก 432,607 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546) อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าทุกกลุ่มจะประสบความสำเร็จหลายกลุ่มประสบปัญหาต่างๆ ในการทำงาน เช่น เรื่องของเวลา เงินทุน แรงงาน การจัดการ การขนส่ง ช่องทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จึงทำให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีการแบ่งระดับของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับคือ 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแกนนำ (กลุ่มระดับขั้นที่ 1 ดี) 2) กลุ่มเกษตรกรพึ่งพาตนเอง (กลุ่มระดับขั้นที่ 2 ปานกลาง) 3) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (กลุ่มระดับขั้นที่ 3 ต้องพัฒนา) เพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นในการพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น และให้เกษตรกรมีการร่วมมือกันเพื่อยกระดับกลุ่มให้มีมาตรฐานมากขึ้น

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมักจะมีการบริหารงานโดยยึดผู้นำเพียงคนเดียวให้มีอำนาจในการตัดสินใจโดยที่สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย จึงทำให้การมีส่วนร่วมเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เข้มแข็ง เพราะจะเป็นส่วนที่เชื่อมโยงกับทุกฝ่ายในกลุ่ม และมีผลต่อความก้าวหน้าของกลุ่ม ถ้าสมาชิกมีความร่วมมือที่ดีที่เหมาะสมกลุ่มก็จะสามารถพัฒนาไปได้

ในปี 2550 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีประชากรทั้งหมด 12,374 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 6,3658 คน เป็นเพศชาย 6,009 คน โดยอาชีพหลักของเกษตรกร คือ การทำนาหรือรับจ้างทั่วไป (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร ณ ตุลาคม 2550) ซึ่งจะเห็นว่ามีการประชากรเพศหญิงมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด ดังนั้นหากจะพัฒนาชุมชนตำบลป่าสักให้มีความเข้มแข็งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสตรี โดยการเพิ่มบทบาทเสริมศักยภาพของสตรีในการพัฒนาตนเองและชุมชนมากขึ้น ในตำบลป่าสักแม่บ้านเกษตรกรได้รวมตัวตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อเป็นอาชีพเสริม ตั้งแต่ปี 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากเกษตร เกษตรตำบล พัฒนาการและในปัจจุบันคือ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ซึ่งปัจจุบันมีทั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลผลิตจากการเกษตรและกลุ่มผลิตภัณฑ์นอกเหนือภาคเกษตร จำนวน 14 กลุ่ม

ภายหลังจากการได้ลงไปสำรวจพื้นที่ในครั้งแรกเมื่อช่วงเดือน เมษายน ปี 2550 เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการเข้าไปพูดคุยกับผู้นำกลุ่ม คือ ประธานกลุ่มในหลายหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มในเบื้องต้น ในแต่ละกลุ่มเนื่องจากการประกอบกิจกรรมต่างกัน ลักษณะของการบริหารจัดการกลุ่มก็แตกต่างกันไปด้วย หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดเวทีประมวลปัญหาขึ้นเป็นครั้งแรก ในวันที่ 10 พฤษภาคม ปี 2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของการทำวิจัยและการหาโจทย์วิจัยร่วมของหลายกลุ่ม จากการสะท้อนปัญหาจากแม่บ้านเกษตรกรซึ่งยังไม่สามารถกำหนดประเด็นที่ต้องการได้ แต่อย่างไรก็ตามการพบปะพูดคุยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเบื้องต้น ต่อมาเมื่อมีการจัดเวทีครั้งที่ 2 ขึ้น วันที่ 24 มิถุนายน 2550 ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่และต้องการช่วยหนุนเสริมกันเองภายในตำบลให้ก้าวไปพร้อมๆกัน โดยปัญหาหลัก ก็คือ ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ขาดความสามัคคี การตลาดไม่กว้างขวาง ต้องการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และขาดกระบวนการในการพัฒนา กลุ่ม โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สนใจอยากจะปรับปรุงและพัฒนาของกลุ่มของตนเอง อยู่จำนวน 5 กลุ่มด้วยกันโดยพร้อมที่จะเรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยคาดว่าการศึกษาวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้แม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มที่เหลือจะปฏิเสธการพัฒนาให้ดีขึ้น เพียงแต่ยังไม่พร้อมที่จะเรียนรู้กับกระบวนการนี้ ดังนั้น

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นับเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่ยื่นขอรับการศึกษาระบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

โจทย์วิจัยหลัก

แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ควรเป็นอย่างไรและจะพัฒนาแนวทางนี้ได้อย่างไร

โจทย์วิจัยย่อย

1. ศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักเป็นอย่างไร
2. แนวทางในการเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรเป็นอย่างไร
3. ความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักเป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านควรเป็นอย่างไรและจะปฏิบัติได้อย่างไร
5. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์รอง

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
2. เพื่อพัฒนาแนวทางเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ดีขึ้น
3. เพื่อศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่
4. เพื่อพัฒนาแนวทางความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
5. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลป่าสักให้ดีขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มิติวิจัย

1.1 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.1.1 องค์ความรู้ด้านศักยภาพการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน

1.1.2 องค์ความรู้ด้านแนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน

1.1.3 องค์ความรู้ด้านความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.1.4 องค์ความรู้ด้านแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.2 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไข/ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการและพัฒนาความร่วมมือได้

2. มิติพัฒนา

2.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการกลุ่มได้ดีขึ้น

2.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความร่วมมือในการจัดการภายในและระหว่างกลุ่มได้ดีขึ้น

2.3 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มตนเองและระหว่างกลุ่มได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีกิจกรรมเชื่อมโยงกับการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 5 กลุ่ม ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้แก่ กลุ่มพริกถาบ จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มข้าวสารหรือกลุ่มน้ำพริกตาแดง จำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มขนมทองม้วน จำนวน 1 กลุ่ม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่สำหรับการศึกษานี้ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 4 บ้านหลุก หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง และหมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร โดยทั้ง 5 กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในการหาแนวทางในการพัฒนากลุ่มและความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 3.2 ศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 3.3 ศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่
- 3.4 ศึกษาแนวทางการร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
- 3.5 ศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก

กระบวนการวิจัย

ทีมวิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีวิทยาวิจัยในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. การสำรวจจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักโดยการศึกษาข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
2. ประมวลข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสถานการณ์ปัญหาโดยการสัมภาษณ์รายกลุ่ม
3. พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็น
4. ค้นหาทีมวิจัยชุมชนโดยการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม
5. การพัฒนาทีมวิจัยโดยเลือกจากความสนใจและการให้ความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ขั้นดำเนินการ

1. การวางแผนการปฏิบัติการ (Action plan) งานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม
2. การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือ
  - 2.1 การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการสัมภาษณ์รายกลุ่มและการพูดคุยกับผู้นำกลุ่ม
  - 2.2 แนวทางการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่ม
    - 1) การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มโดยใช้เครื่องมือ SWOT
    - 2) การศึกษาข้อมูลกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่มโดยการศึกษาดูงานนอกสถานที่
    - 3) การเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการฝึกเขียนโครงการ

4) การเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการเรียนรู้ระบบบัญชี

2.3 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

- 1) การประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภคโดยการเก็บข้อมูลการติ-ชมจากผู้บริโภค
- 2) การเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพบผู้บริโภคโดยการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

2.4 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านบรรจุภัณฑ์

- 1) การเรียนรู้หลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์โดยการอบรมหลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์

2.5 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

- 1) การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์โดยการจัดทำสื่อแผ่นพับ วิซีดี โบปลิว บอร์ดประมวลภาพ การจัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์
- 2) การขยายช่องทางการตลาดโดยการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร
- 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การตลาดโดยการจัดเวทีตลาดนัดความรู้เรื่องการตลาด

3. การวิเคราะห์ความร่วมมือในอดีต-ปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน

4. การพัฒนาแนวทางความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การร่วมคิดแก้ปัญหาด้วยกัน และการร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

4.1 การประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา และร่วมปฏิบัติด้วยกัน

4.2 การร่วมวางแผนการจัดกิจกรรม การวางแผนในการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

5. การประเมินผลการดำเนินงาน

6. การสรุปผลการดำเนินการ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

8. การเขียนรายงานการวิจัย

นิยามศัพท์

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การรวมกลุ่มของสตรีที่ทำงานในภาคเกษตรของตำบล ป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 5 กลุ่ม

ความรู้ด้านการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ความรู้ในการบริหารงาน เรื่อง การจัดการกลุ่ม การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาการตลาดของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและคณะกรรมการกลุ่มในตำบลป่าสัก

ศักยภาพ หมายถึง จิตความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของกลุ่ม ได้มากขึ้น ซึ่งดูได้จากตัวชี้วัด ได้แก่ กลุ่มมีการวางแผนงานที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นระบบมากขึ้น เช่น การขยายช่องทางการตลาด การทำการผลิตที่เพิ่มขึ้น การปรับปรุงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น

แนวทางการเพิ่มศักยภาพ หมายถึง วิธีการต่างๆที่ทำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถเพิ่มจิตความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการตลาด ได้ดีขึ้น เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มโดยใช้ SWOT การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การฝึกเขียนโครงการ การเรียนรู้ระบบบัญชี เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงาน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

ความร่วมมือ หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 กลุ่มเกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการเชื่อมเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งดูได้จากตัวชี้วัด อาทิ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่ม การวางแผนงานร่วมกัน การร่วมกันจัดกิจกรรมในระดับต่างๆ

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งแบ่งเป็น 2 หมวด ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ทีมวิจัยร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. กลุ่มพริกฉาบ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม

1) นางสาวจินดา กิตติศักดิ์	2) นางจันทร์ทิพย์ พิงคะสัน
3) นางบาลทอง ใจดี	4) นางผ่องศรี สมนาศักดิ์
5) นางรุ่งอรุณ มุลกลาง	6) นางบัวพันธ์ พิงคะสัน
7) นางปนัดดา พิงคะสัน	

2. กลุ่มข้าวสาร น้ำพริกตาแดง หมู่ 4 บ้านหลุก

1) นางเยาวลักษณ์ ตันมุลสุข	2) นางเกสินี ใจดี
3) นางสาวนวลคำ อินิชา	4) นางวันสุรี กาซ้อง
5) นางพัชรี ตั้งมะสะ	6) นางบัวคำ บุญศิริ

3. กลุ่มพริกฉาบ หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก

1) นางสาวราญ กิตติศักดิ์	2) นางบรรทม ตรีมา
3) นางปทุมพร พิงคะสัน	4) นางอารีย์ นันทะศักดิ์
5) นางอำพร ลือศักดิ์	

4. กลุ่มพริกฉาบ หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง

1) นางเพ็ญทอง กุณะแสงคำ	2) นางทัศนีย์ เรืองศักดิ์
3) นางบังอร บั้วรสัก	4) นางกอบแก้ว เนตรแสนสัก
5) นางอินทิรา เนตรแสนสัก	

5. กลุ่มขนมทองม้วน หมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร

1) นางกุลธิดา ท้วมเจริญ	2) นางพิมพ์วรา วงศ์บุตร
3) นางพวงวรรณ จินมัยยา	4) นางบุญมี กำแก้ว
5) นางอำภา พรหมสิทธิ์	